

1-Казус

15 ёшли У. велосипедда кетаётиб, йўлни кесиб ўтаётган В.нинг бошидан мўйнали телпагини юлиб олиб қочди. Бунини мотоциклда кетаётган Ф. кўриб қолиб уни ушламоқчи бўлди. У.га етиб онгли равишда мотоцикл билан уриб юборди ва ўртача оғирликда тан жароҳати етказди.

Терговчи Ф.нинг ҳаракатини ЖКнинг 105-моддаси 1-қисмини, яъни қасддан ўртача оғирликдаги шикаст етказиши деб квалификация қилди.

Ҳимоячи эса, Ф.га нисбатан ЖКнинг 39-моддасини қўллаб, жиноий жавобгар бўлмаслиги лозимлигини таъкидлади.

Терговчи ва ҳимоячининг ҳаракатларига баҳо беринг. Ижтимоий хавфли қилмиш содир этган шахсни ушлаш вақтида зарар етказишининг шартларини таҳлил қилинг. Фикрингизни асослаб беринг.

Ушбу ходисани 3 хил ҳолат бўйича ўрганиб таҳлил қилиш керак.

Биринчи навбатда 15 ёшли У.нинг ҳаракатига баҳо беришимиз керак. У.ни очикчасига В.нинг ҳаёт ва соғлиқ учун хавфли бўлмаган ҳаракат ишлатиб бошидан мўйнали телпагини юлиб олиб қочди. Жиноят кодексининг 166-моддаси биринчи қисмидаги талончилик жиноятини содир этди. Ўзбекистон Республикаси Жиноят Кодекси 166-моддасида Талончилик - ўзганинг мулкани очикдан-очик талон-торож қилиш деб тариф берилган. Ушбу ҳаракатни таҳлил қилсак:

Объекти - ўзганинг мол-мулкани муҳофаза қилишга қаратилган ижтимоий муосабатлар ва шу мулкка бўлган мулк ҳукуқи. Предмети- мўйнали телпак.

Объектив томони- ижтимоий ҳафли қилмиш, ўзганинг мулкани очикдан очик талон тарож қилиш. Талончилик.

Субъекти- 15 ёшли У. Исмли шахс. (Ўзбекистон Республикаси Жиноят Кодекси 17-моддасида жиноят содир этгунга қадар ўн тўрт ёшга тўлган шахслар ушбу Кодекс 166-моддасида назарда тутилган жиноятлар учун жавобгарликка тортилиши ҳақида айтиб ўтилган.)

Субъектив томони- қасдан, ғаразли мақсадда мўйнали телпакни қўлга киритиш бўлган.

У.нинг ўз ниятига етолмасдан қолиши, ўзи кўзлаган натижага эришмаганлиги Ўзбекистон Республикаси Жиноят Кодексининг 25-моддаси 2-қисмида қасдан содир этиладиган жиноят бошланиб, шахсга боғлиқ бўлмаган ҳолатларга кўра охирига етказилмаган бўлса, жиноят содир этишга суиқасд деб топилишига асос бўлади. Чунки Ф.нинг ҳаракати сабабли ушбу жиноят тугалланмаганлиги учун жиноят содир этишга суиқасд дейишимиз мумкин.

Жиноятнинг барча белгилари мавжудлиги сабабли 15 ёшли У.ни айбдор деб топиб, У.нинг меҳнатга қобилияти ҳақида маълумот йўқлиги сабабли Жиноят кодекси 48¹-моддаси Озодликни чеклаш жазосини қўллашимиз мумкин.

Иккинчи ҳолат бўйича Ҳимоячи Ф.га нисбатан Жиноят Кодексининг 39-моддасини қўллаб, жиноий жавобгар бўлмаслиги лозимлигини таъкидлаган. Унга кўра Ф. ижтимоий хавфли қилмиш содир этган шахсни ушлаш вақтида зарар етказган ва ушбу модданинг 4-қисмида махсус ваколатли шахслар билан бир қаторда жабрланувчи ва бошқа фуқаролар ҳам ижтимоий хавфли қилмишни содир этган шахсни ушлаш ҳуқуқига эгаллигини асос қилган бўлиши мумкин.

Бунда ҳимоячи Жиноят кодекси 39-модданинг 2,3 қисмида кўрсатилган ҳолатларниҳам инобатга олиш керак, ижтимоий хавфли қилмишни содир этган шахсни ушлаш воситаси ва усулигаҳам этибор бериш керак.

Велосипетнинг ҳаракатланиш тезлиги, унинг кучи ва 15 ёшли бола томонидан бошқарилаётганини ҳисобга олиб, унга қарши вояга етган шахс, (транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқини берувчи гувоҳнома 18 ёшдан берилишини инобатга олиб), мотоциклда ҳаракатлангани, мотоциклнинг техник имкониятлари ва механик кучининг юқорилиги, унга зарар етказмасдан ушлаш имкони бор бўла туриб уни онгли равишда уриб юборганлигининг ўзихам бу ҳаракатни ушлаш чоралари чегарасидан четга

чиқиш деб топилишига асос бўлиши мумкин. Қолаверса етказилган зарар олди олинган зарардан кўп бўлмаслиги керак, мўйнали телпагнинг бахоси ўртача бир миллион деб олсак, соғлиқнинг узоқ вақт, яъни камида йигирма бир кун, аммо тўрт ойдан кўп бўлмаган даврда ёмонлашувига ёки умумий меҳнат қобилиятининг ўн фоизидан ўттиз уч фоизигача йўқолишига сабаб бўлган қасддан баданга ўртача оғир шикаст етказиш деб баҳоланиши, мўйнали телпаг билан инсон саломатлиги ўртасидаги тафовутнинг катталигини кўрсатади. Ушбу хулосалар Ф.нинг ҳаракатини ижтимоий хавфли қилмиш содир этган шахсни ушлашнинг зарур чоралари чегарасидан четга чиққанлигини кўрсатади. Ҳимоячи буларни инобатга олиши ва кейин хулоса бериши керак эди.

Учинчи асосий масала Ф.нинг хатти-ҳаракатига баҳо берсак. Терговчи Ф.нинг ҳаракатини ЖКнинг 105-моддаси 1-қисмини, яъни қасддан ўртача оғирликдаги шикаст етказиш деб квалификация қилди. Бу ҳолатни таҳлил қилсак. Мотоциклда кетаётган Ф. велосипедда кетаётган У.га етиб онгли равишда мотоцикл билан уриб юборди ва ўртача оғирликда тан жароҳати етказди. Терговчининг бу ишни юқоридаги асосларни инобатга олиб Ўзбекистон Республикаси Жиноят Кодекси 39-моддаси билан эмас ушбу Кодекснинг 105-моддаси билан квалификация қилишга асоси бор. Бунда жиноятнинг барча белгилари мавжуд.

Объекти – У.нинг соғлиги дахлсизлигини таъминловчи ижтимоий муносабат.

Объектив томони- Баданга ўртача оғирликдаги шикаст етказиш. Мотоцикл ёрдамида.

Субъекти- Ф.исмли шахс.

Субъектив томони- Қасдан. Ижтимоий хавфли қилмиш содир этган шахсни ушлаш мақсадида.

Келтирилган маълумотларни инобатга олиб Ф.нинг ҳаракатини Ўзбекистон Республикаси Жиноят Кодекси 39-моддаси 2 ва 3 бандига мувофиқ ижтимоий хавфли қилмиш содир этган шахсни ушлаш чоралари

чегарасидан четга чиқан деб топиб, Ўзбекистон Республикаси Жиноят Кодекси 105-моддаси билан айбдор дейишимиз мумкин. Ижтимоий хавфли қилмиш содир этган шахснинг хатти-ҳаракати ижтимоий кам аҳамиятли қилмиш деб баҳолаб Ф.ни ушлашнинг зарур чоралари чегарасидан четга чиқиб, баданга қасддан ўртача оғир шикаст етказганликда айблашимиз мумкин.

Суд юқоридагиларни инобатга олиб Ф.ни Ўзбекистон Республикаси Жиноят Кодекси 105-моддаси билан айбдор деб топиши, аммо Ўзбекистон Республикаси Жиноят Кодексининг 55-моддаси биринчи-қисм е-бандидаги Жазони енгиллаштирувчи ҳолатлар мавжудлиги- зарурий мудофаанинг, охирги заруратнинг асосли чегарасидан четга чиқиб жиноят содир этиш, ижтимоий хавфли қилмишни содир этган шахсни ушлашда, қасб ёки хўжалик фаолиятига боғлиқ бўлган асосли таваккалчиликда зарар етказиш, жабрланувчи У. исмли шахснинг ва яқинларининг даво аризаси берганлиги кўрсатилмаганлиги сабабли Жиноят Кодексининг 66¹-моддаси биринчи қисми Ушбу Кодекс 105-моддасининг биринчи қисмида (қасддан баданга ўртача оғир шикаст етказиш) назарда тутилган жиноятларни содир этган шахс, агар у ўз айбига иқроор бўлса, жабрланувчи билан ярашса ва етказилган зарарни бартараф этса, жиноий жавобгарликдан озод этиши мумкин.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛА:

1. Ўзбекистон Республикаси Жиноят Кодекси.
2. Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 2007 йил 27 июндаги 6-сонли «Баданга қасддан шикаст етказишга оид ишлар бўйича суд амалиёти тўғрисида»ги қарори.
3. Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодексига шарҳ. Махсус қисм. Рустамбоев М.Х. 2016.
4. Ўзбекистон Республикаси Жиноят Ҳуқуқи Курси. Рустамбоев М.Х. 2018.